

ἐξακριβώσωμεν ὅλας τὰς θέσεις, ἐν αἷς ἐστρατοπέδευσαν κατὰ τὸ πολυχρόνιον τοῦτο διάστημα.

Τὸ ὅρος Σινὰ κατεστάθη τὸ σημαντικώτερον ἀπ' ὅλα τὰ ὅρη τοῦ κόσμου, διότι ἐκεῖ ἐφανερώθη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, καὶ αἱ δέκα ἐντολαὶ ἐλαλήθησαν θαυμασίως εἰς ἐπήκοον ὅλου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ.

(3) Η ΕΥΔΑΙΜΩΝ ΑΡΑΒΙΑ.

᾽Ωνομάσθη οὕτω πιθανῶς διὰ τὴν εὐκαρτίαν καὶ τὴν ποιικίαν τῶν προϊόντων της. Μεταξὺ δὲ τούτων ἦσαν καὶ εἶναι ἀκόμη σίτος, κριθή, ὀρύζιον, λεμόνια, κίτρα, πορτογάλλια, ρόδια, σῦκα, σταφύλια, καὶ πολλῶν εἰδῶν ἀρώματα.

ὑπὸ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸ μέρος τοῦτο τῆς Ἀραβίας ὀνομάζετο καὶ Αἰθιοπία*, Ἀριθ. ιβ'. ι. Β'. Παρ. κά. ιθ. Ἀμβ. γ'. 7. Τὴν σήμερον ὀνομάζεται Ἰέμεν.

Ἡ Εὐδαίμων Ἀραβία ἔκατοικεῖτο ἀπὸ ἀπογόνους καὶ τοῦ Σὴμ καὶ τοῦ Χάμ. Γεν. ι. 7, 26-28. Ὁ Σαβὰ ἡ Σαβεὺ, υἱὸς τοῦ Ἰεκτάν, (ἐδ. 27,) πιθανῶς ἦτο πρόγονος τοῦ λαοῦ, ἐπὶ τὸν ὅποιον ἐβασίλευεν ἡ βασίλισσα, ἥτις ἐπισκέφθη τὸν Σολομῶντα.

Ἡ Σαναά, πρωτεύουσα τῆς Ἰέμεν, ὀνομάζετο καὶ εἰς τὴν ἔκτην ἀκόμη ἑκατονταετηρίδα Οὐζάλ, καὶ, κατὰ τὴν γενικὴν γνώμην τῶν Ἀράβων, ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Οὐζάλ (ἦτοι Αἰζήλ), Γεν. ι. 27.

Ἡ. Ρ**

ΠΕΡΙ ΟΡΓΗΣ.

ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΣ ὁ φιλόσοφος ἐξήγησε τὴν ἀδειαν τοῦ ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς αὐλῆς τοῦ Αὐγούστου, ἐπειδὴ ἦτο γηραιός. Λαβὼν αὐτὴν, καὶ ἀποχαιρετῶν ἐνῷ ᾤφινε τὴν αὐλήν, εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλους, «Καίσαρ, ὅταν ὀργίζῃσαι, ἐνθυμοῦ νὰ μὴ λέγῃς μήτε νὰ πράττῃς τι, πρὶν ἀπαγγεῖλῃς τὰ εἰκοσιτέσσαρα γράμματα τοῦ Ἀλφαβήτου.» Διὰ τοῦτο ὁ Καίσαρ, λαβὼν τὴν χειρὰ του, «Μὲ εἶσαι ἀκόμη ἀναγκαῖος,» εἶπε, καὶ τὸν ἐδάσταξεν ἀκόμῃ ἐν ἔτος. Τὸν κανόνα τοῦτον διεψήμισαν οἱ παλαιοὶ ὡς σοφώτατον.

Ὅπου πολλὴ ὀργή, ἐκεῖ καὶ κρυφὴ τις υπερηφάνια βασιλεύει, ἥτις ἐξάπτεται, ὡς ἡ πυρίτις, ὑπὸ παντός σπινθῆρος ἐγγίζοντος αὐτῇ. Μολοντί ἡ φυσικὴ κλίσις ἐνίοτε μᾶς παρακινεῖ, γενικῶς εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ συνεχὴς καὶ μετὰ πάθους ἀγανάκτησις ἀναθρύει ἐκ τῆς υπερηφανίας· διότι ἡ υπερηφάνια καὶ ἡ ὀργή εἶναι συνδεδεμένα, ὡς ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ἡ πραότης.

Περὶ τῶν ὕδρεων, αἵτινες τὸσον διερεθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους, ἔκαμεν ὁ Μάρκος Ἀντωνίνος ὀρθὴν τινὰ παρατήρησιν— «Φέρεται τις κακῶς πρὸς με;—Γέ ἐκ τούτου; Ἡ πράξις εἶναι ἰδίᾳ του, ὡς καὶ ἡ θέλησις ἥτις τὸν παρακινεῖ· ὅθεν ἂς στοχασθῇ αὐτός. Τὸ παιῖσμα καὶ ἡ ὕβρις εἶναι ἰδίᾳ του, καὶ ὄχι ἰδίᾳ μου. Ἐγὼ εὐρίσκομαι εἰς τὴν προσδιορισθεῖσάν μοι θέσιν, καὶ ἐκπληρῶ τὰ καθήκοντά μου.»

ΠΑΙΘΥΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

Οἱ Ἕλληνες, περὶ τὸν χρόνον καθ' ὃν ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἦσαν καὶ πλούσιοι καὶ πολυάνθρωποι. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχεν ἐκβάλλειν εἰς κυκλοφορίαν θησαυροὺς, ἐπισωρευθέντας ἐν διαστήματι πολλῶν ἑκατονταετηρίδων· ὁ δὲ διαμελισμὸς τῆς αὐτοκρατορίας του ἐμπόδισε τὴν ἀπογύμνωσιν πολ-

λῶν χωρῶν εἰς πλουτισμὸν μιᾶς μόνης βασιλευούσης. Ἐνεκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρωτευουσῶν καὶ ἀνεξαρτήτων πόλεων ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κόσμῳ ἐκυκλοφόρουν τὰ χρήματα, καὶ ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον, καὶ ἠῤῥεαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ὡς πάσης ἄλλης χώρας, πιθανόν ὅτι παραπολὺ διέφερεν εἰς διαφόρους περιόδους· καὶ οὐδ' ἡ ἀναλογία τῶν δούλων πρὸς τοὺς ἐλευθέρους κατοίκους διέμενέ ποτε ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπαραλλάκτως ἡ αὐτή. Ἀλλ' αἱ γνώσεις μας περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς διαφόρους ἐποχὰς εἶναι τόσον ἀτελεῖς, ὥς ἐδίολου ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ προσδιορίσωμεν εἰς ποῖαν ἐποχὴν τὸ Ἑλληνικὸν γένος ἦτο πολυανθρωπότερον. Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Ἑλλήνων ἦτο μάλλον ἐκτεταμένη εἰς τὸ διάστημα τῆς ἑκατονταετηρίδος, ἥτις παρῆλθεν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου· ἀλλ' ἐκ τούτου μόνου δὲν δυνάμεθα ἀσφαλές τι νὰ συμπεράνωμεν περὶ τοῦ ποῖον λόγον εἶχεν ἡ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν πληθὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους πρὸς τὴν πληθὺν τῆς ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδος.

Πόσον δὲ εἶναι σφαλερὰ οἰαδήποτε συμπεράσματα περὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀρχαίων χρόνων, συναγόμενα ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους, γίνεται δῆλον ὅταν στοχασθῶμεν τὴν ταχεῖαν αὐξησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς τὸ πλείστον μέρος τῆς Εὐρώπης, ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ Γιββῶνος, ὁ πληθυσμὸς τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ Κλαυδίου ἦτον ἑκατὸν εἰκοσι ἑκατομμύρια· τῆς δὲ νεωτέρας Εὐρώπης, καθ' ὃν χρόνον ἐγράφε (1776), ἑκατὸν ἑπτὰ ἑκατομμύρια. Ἐβδομήκοντα ἔτη δὲν παρῆλθον ἀκόμῃ, καὶ ὅμως αἱ ἀπαριθμούμεναι ὑπ' αὐτοῦ χῶραι περιέχουσιν ὑπὲρ τὰ διακόσια δέκα ἑκατομμύρια. Ἡ διαφορὰ, ἡ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς συμβῆσα εἰς τὸν πληθυσμὸν τῶν Ἰουδαίων, ἰκανῶς ἐξηγεῖ εἰς ποῖας μεταβολὰς ὑπόκειται πάντοτε λαὸς ἀπεξενωμένος τῆς πατρίδος του, ὡς ἦτο, μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον, μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ λίκις ἦσαν ὀλιγώτεροι—πολλὰκις δὲ ἴσως καὶ πολυαριθμότεροι—παρ' ὅσον εἶναι τὴν σήμερον· καὶ ὅμως φαίνονται τάνυν οὐχ ἦττον πολυπληθεῖς ἢ ἐπὶ Σολομῶντος,*

* Τὸ ὄνομα τοῦτο ὄχι μόνον δὲν ἦτο, καθὼς σήμερον, περιωρισμένον εἰς μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ἀλλ' ἐξετείνετο ἕως καὶ εἰς τὰ πλείονα τῆς Καππίας Θαλάσσης μέρη, ὡς φαίνεται ἀπὸ Γεν. β'. 13.

* Ἡ ἀπογραφή τοῦ Δαβὶδ (Β'. Βασιλ. κδ'. 9) δεικνύει ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν τότε περὶ τὰ πέντε ἑκατομμύρια. Τὰ ἀμέτρα πλοῦτη τοῦ Σολομῶντος, ὅστις πρέπει νὰ εἶχεν ἐτήσιον εἰσόδημα περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια Λιτρῶν Στερλινῶν, (220,000,000 γροσίων), καὶ ὁ παρὼν πληθυσμὸς τῆς Μεσότης, ὅστις εἶναι κατ' ἀναλογίαν μεγαλύτερος, καθιστᾷσι τοῦτο οὐδ' ἀπίθανον οὐδ' ἀπίστευτον. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν πολυπληθέστατοι, καὶ μακρὰν διεσκορπισμένοι, καὶ εἶχον ἤδη ἀπώλεσει τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν, Πράξ. β'. 9. Οἱ Ἕλληνες εἶδειξαν πάντοτε ἰσχυροτέραν προσκόλλησιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν διαλέκτον.

καθ' ἣν ἐποχὴν εὐρίσκοντο εἰς τὸν κολοφῶνα τοῦ πλούτου, τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς δόξης των. Ὁ πληθυσμὸς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου, καὶ τῶν Ἰονίων νήσων, εἰς τὴν περίοδον ἥτις παρήλθεν ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἦτο, κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν κριτικωτάτου Ἀγγλου συγγραφέως, τρία ἡμισυ ἑκατομμύρια. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν τὴν αὐτὴν πολυανθρωπίαν εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Κύπρον, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, καὶ τὰς ἀποικίας τὰς ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἑλλάσποντος Ἀσίας, ὁ ἀριθμὸς οὗτος πρέπει τοῦλάχιστον νὰ διπλασιασθῇ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος φαίνεται ὅτι παρήκμασε μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἀργύριον ἔφεινε ἀφρονώτερον· ὁ Ἕλλην εὐκόλως ἠδύνατο νὰ πλουτήσῃ ξενιτευόμενος· ὁ πλοῦτος δ' αὐξηθεὶς ἠῤῥησε τὰς χρείας τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν, καὶ αἱ μικρότεροι πολιτεῖαι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ διατηρῶσι τοσοῦτον πληθυσμὸν, ὅσον εἰς τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους, ὅτε αἱ χρεῖαι ἦσαν ὀλιγώτεροι, καὶ ἡ μετοικεσία δύσκολος. Τὸ μέγεθος τῶν ἰδιοκτησιῶν, καί, κατὰ συνέπειαν, ὁ ἀριθμὸς τῶν δούλων ἠῤῥηθησαν. Ἀλλ' ὅμως ἡ μικρὰ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἦτον οὐδὲν ὡς πρὸς τὴν ἀμετρον αὐξησιν τοῦ ἐν Ἀσίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ· ἐν δὲ τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, Σικελίᾳ καὶ Κυρήνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχεν ἐλαττωθῇ.* Ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶχεν ἐκταθῆναι ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τῶν Στηλῶν τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Μαιώτιδος Λίμνης μέχρι τῆς νήσου τοῦ Διοσκορίδου. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι κατ' οὐδεμίαν ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἦσαν οἱ Ἕλληνες πολυπληθέστεροι παρὰ καθ' ὃν χρόνον οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχισαν τὴν καθυπὸτάξιν τῶν χωρῶν, ὅσας ἐκεῖνοι ἐξουσίαζον.

Ὁ ἰδιογνώμων ζητεῖ ὅλα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, καὶ ἐναντιοῦται εἰς πᾶν ὅ, τι ὀρθόν.

* Ὁ Κικέρων παρέχει διδόμενα πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῆς Σικελίας εἰς τοὺς χρόνους του. Φαίνεται ὅτι ἦσαν περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια, ὡς εἰπόμεν 1,200,000.—Ἐχομεν ὡσαύτως ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν προσόδων Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, (π. X. 245.) Τὸ βασίλειον αὐτοῦ περιελάμβανε τὴν Αἴγυπτον, Κυρηναϊκὴν, Κοίλην Συρίαν, Φοινίκην, Κύπρον, Καρίαν, Λυκίαν, Παμφυλίαν, καὶ Κιλικίαν. Ὁ στρατὸς αὐτοῦ συνίστατο ἀπὸ 200,000 πεζοῦς, 20,000 ἵππεῖς, 2000 πολεμικὰς ἀσπίδας, καὶ 400 ἐλέφαντας· ὁ δὲ στόλος, ἀπὸ 1500 τριήρεις, καὶ 1000 φορτηγὰ πλοῖα. Τὰ ἐτήσια εἰσδήματα τῆς βασιλείας του ἦσαν 14,800 τάλαντα, ἢ 275,000,000 γροσίων, καὶ 1,500,000 Ἀρτάβαι σίτου, ἥτοι περὶ τὰ πέντε ἑκατομμύρια κοιλῶν. Τὸ ταμεῖον του λέγεται ὅτι περιεῖχε 740,000 τάλαντα, ἥτοι ὑπὲρ τὰ 100,000,000 λίτρων στεργλινῶν.

ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΤΗΣ ΟΓΔΩΗΣ ΑΠΟ ΧΡ. ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ.

ΟΥΔΑΜΟΪ τῆς οἰκουμένης ἐξαρτᾶται ἡ τῶν κατοίκων εὐημερία τοσοῦτον ἐκ τοῦ ἐμπορίου, ὅσον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χώρᾳ τῇ περὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Ὄρη καὶ θάλασσαι διαχωρίζουσιν αὐτὴν εἰς περιοχάς, τόσον διαφόρους εἰς τὰ εἶδη τῶν προϊόντων, ὥστε, ἂν τὸ ἐμπόριον δὲν εὐκολύνῃ μεγάλως τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν περισσευμάτων ἐκάστης, ἔπεται ἀναγκαιῶς ἡ ὀλιγανθρωπία, ἡ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια.

Οἱ Ἕλληνες κατεῖχον ἔτι περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς οὔδωτης ἀπὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ αἰῶνας ἀπῆλθον καθ' ὅλην τὴν Μεσόγειον. Ἡ καταστροφὴ ὅμως τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Καρχηδόνας ἐκόλωσεν αὐτὸ οὐκ ὀλίγον, καὶ ἡ ὑπαρξίς πολυαριθμοῦ θαλασσίου πληθυσμοῦ ἐν Συρίᾳ, Αἰγύπτῳ, καὶ Ἀφρικῇ, ἐνίσχυσε τοὺς Ἀράβας νὰ μεθέξωσιν ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ὠφελειῶν, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἦσαν περικυλισμένοι εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ τῶν Καλιφῶν ἀπόλυτος κυβέρνησις, καὶ ὁ τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων ζηλότυπος φόβος των, καθίστων ἐπισφαλῆ τὴν ἰδιοκτησίαν ἐν τῷ κράτει αὐτῶν, καὶ τὸ ἐμπόριον δὲν ἠδύνατο ν' ἀκμάσῃ μετὰ τοσαύτης ἡσυχίας, ὅσῃν ἔχαιρεν ὑπὸ τὸν νόμιμον δεσποτισμὸν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων· καθότι τὸ ἐμπόριον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πολὺν χρόνον ἄνευ συστηματικῆς διοικήσεως, καὶ ταχείως παρακμάζει, ἐὰν ποσῶς διακοπῇ ὁ φυσικὸς δρόμος του.

Ὁ πλοῦτος τῆς Συρίας, καθ' ὃν καιρὸν κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἶχον ἔτι ἱκανὸν ἐμπόριον. Συνοδοιοπορία ἐκ τετρακοσίων φορτίων μετὰξῆς καὶ σακχάρους ἐβάδιζε πρὸς τὴν Βααλβεκ, καθ' ὃν χρόνον ἡ πόλις αὕτη προσεβλήθη. Ἡκμαζόν πολλαχού ἐκτεταμένα μεταξουργεῖα καὶ βαφεῖα, καὶ διάφοροι μεγάλοι πανηγυρεῖς ἐβόηθον εἰς τὸ νὰ κυκλοφορῶσιν αἱ τῆς χώρας διάφοροι πραγματεῖαι εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας. Ἡ σύστασις ταχυδρομείων παρημελήθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ παρετηρήθη ὅτι τόσον ἀναγκαῖα ἦσαν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ τόπου, ὥστε ἀποκατεστήθησαν παρὰ τινος τῶν ἐπισήμων Καλιφῶν. Αἱ Συριακαὶ πόλεις ἐξηκολούθουν, ὑπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν Σαρακηνῶν, νὰ διατηρῶσι τὰ πλούτη καὶ τὸ ἐμπόριόν των, ἐν ὧν διέμενον ἀνέπαφα τὰ ἀστυκὰ των δικαιώματα. Τούτου δὲ τρανὴ ἀπόδειξις εἶναι ὅτι τὰ ἐπιτόπια νομισματοκοπεῖα ἐξεδίδον ὅλα τὰ κυκλοφοροῦντα εἰς τὴν χώραν νομίσματα μέχρι τοῦ 695, ὁπότε ὁ Σουλτάνος Ἀβδαλμελίκης πρῶτον ἐσύστησεν ἐθνικὸν χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν νόμισμα.

Οὐδ' αὐταὶ τῶν Ἀράβων αἱ κατακτήσεις ἴσχυσαν νὰ στερήσωσι τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς ἐκ τοῦ Ἰνδικοῦ ἐμπορίου μεγάλης μετοχῆς τῆς. Μολονότι ἐστερηθήσαν οἱ Ἕλληνες πάσης ἀμέσου πολιτικῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπὶρροῆς, εἶχον